

PRESUDA SUDA

10. ožujka 1992. (*)

„Konvencija iz Bruxellesa – Sporazum o nadležnosti – Klausula sadržana u statutu dioničkog društva”

U predmetu C-214/89,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku, na temelju Protokola od 3. lipnja 1971. o tumačenju od strane Suda Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, koji je uputio Oberlandesgericht Koblenz (Visoki zemaljski sud u Koblenzu), u sporu koji se vodi pred tim sudom između

Powell Duffryn plc

i

Wolfganga Petereita,

o tumačenju članka 17. Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, kako je izmijenjena Konvencijom o pristupanju iz 1978.,

SUD,

u sastavu: O. Due, predsjednik, Sir Gordon Slynn, R. Joliet, F. A. Schockweiler, F. Grévisse, i P. J. G. Kapteyn (predsjednici vijeća), G. F. Mancini, C. N. Kakouris, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Díez de Velasco, M. Zuleeg i J. L. Murray, suci,

nezavisni odvjetnik: G. Tesauro,

tajnik: H. A. Rühl, glavni administrator,

uzimajući u obzir pisana očitovanja koja su podnijeli:

- za Powell Duffryn plc, Eckart Wilcke, *Rechtsanwalt* iz Frankfurta na Majni,
- za Wolfganga Petereita, Karl Otto Armbruester, *Rechtsanwalt* iz Mainza,
- za njemačku vladu, prof. Christof Böhmer, u svojstvu agenta,
- za Komisiju Europskih zajednica, Friedrich-Wilhelm Albrecht, pravni savjetnik, u svojstvu agenta, uz asistenciju Wolf-Dietricha Krause-Ablassa, *Rechtsanwalta* iz Düsseldorfa,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši na raspravi od 15. listopada 1991. usmena očitovanja koja su podnijeli Powell Duffryn plc, Wolfgang Petereit i Komisija, koju je zastupao Henri Étienne, glavni pravni savjetnik, u svojstvu agenta, uz asistenciju Wolf-Dietricha Krause-Ablassa,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 20. studenoga 1991.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Rješenjem od 1. lipnja 1989., koje je Sud zaprimio 10. srpnja 1989., Oberlandesgericht Koblenz (Visoki zemaljski sud u Koblenzu) je na temelju Protokola od 3. lipnja 1971. o tumačenju, od strane Suda, Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima uputio Sudu zahtjev za prethodnu odluku o tumačenju članka 17. te konvencije, kako je izmijenjena Konvencijom o pristupanju iz 1978. (SL L 304, 1978., str. 1., u daljnjem tekstu: Konvencija iz Bruxellesa).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora koji se vodi između W. Petereita, u svojstvu likvidatora društva IBH-Holding AG u likvidaciji, i društva Powell Duffryn plc (u daljnjem tekstu: Powell Duffryn). Iz spisa predmeta proizlazi da je Powell Duffryn, društvo engleskog prava, prilikom povećanja kapitala društva IBH-Holding AG (u daljnjem tekstu: IBH-Holding), dioničkog društva njemačkog prava, u rujnu 1979. upisalo dionice na ime u tom društvu. Društvo Powell Duffryn sudjelovalo je 28. srpnja 1980. na glavnoj skupštini društva IBH-Holding, tijekom koje su dioničari javnim glasanjem donijeli odluke o izmjenama statuta društva IBH, i to posebno unošenjem sljedeće klauzule:

„Upisom ili stjecanjem dionica ili privremenih dionica dioničari, u pogledu svih sporova između njih i društva ili njegovih tijela, podliježu nadležnosti suda koji je uobičajeno nadležan za rješavanje sporova povezanih s društvom.”
- 3 Društvo Powell Duffryn upisalo je još dionica 1981. i 1982., prilikom uzastopnih povećanja kapitala društva IBH-Holding, a primilo je i dividende. Društvo IBH-Holding započelo je postupak likvidacije 1983., a W. Petereit, u svojstvu likvidatora, podnio je tužbu pred sudom Landgericht Mainz, tvrdeći da društvo Powell Duffryn nije ispunilo dospelje obveze gotovinskih uplata prema društvu IBH-Holding koje se odnose na povećanja kapitala. Također je zatražio povrat dividenda, za koje je ustvrdio da su pogrešno plaćene društvu Powell Duffryn.
- 4 Landgericht (Zemaljski sud) je odbacio prigovor nenadležnosti koji je istaknulo društvo Powell Duffryn, nakon čega je to društvo podnijelo žalbu pred Oberlandesgerichtom Koblenz (Visoki zemaljski sud u Koblenzu). Zaključivši da se u

sporu pojavljuje pitanje tumačenja članka 17. Konvencije iz Bruxellesa, taj sud prekinuo je postupak i uputio Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Smatra li se klauzula sadržana u statutu dioničkog društva, na temelju kojeg dioničari upisom ili stjecanjem dionica, u pogledu svih sporova između njih i društva ili njegovih tijela podliježu nadležnosti suda koji je uobičajeno nadležan za rješavanje sporova povezanih s tim društvom, sporazumom o nadležnosti u smislu članka 17. Konvencije iz Bruxellesa, a koji je sklopljen između dioničara i društva?

(Valja li na ovo pitanje odgovoriti drukčije ovisno o tome upisuje li sam dioničar dionice prilikom povećanja kapitala društva ili stječe postojeće dionice?)

2. Ako je odgovor na prvo pitanje potvrđan:

(a) smatra li se upis ili prihvaćanje dionica u vidu pisane izjave o upisu prilikom povećanja kapitala dioničkog društva ispunjenjem zahtjeva za pisanim oblikom iz prvog stavka članka 17. Konvencije iz Bruxellesa, u pogledu klauzule o nadležnosti sadržane u statutu društva?

(b) smatra li se klauzula o nadležnosti ispunjenjem zahtjeva da spor mora proizaći u vezi s određenim pravnim odnosom u smislu članka 17. Konvencije iz Bruxellesa?

(c) smatra li se da se klauzula o nadležnosti sadržana u statutu primjenjuje i na zahtjeve za naplatu koji proizlaze iz ugovora o upisu dionica kao i na zahtjeve za povratom pogrešno isplaćenih dividenda?”

5 Za potpuniji prikaz činjenica u glavnom postupku, tijeka postupka i pisanih očitovanja podnesenih Sudu upućuje se na izvještaj za raspravu. Ti dijelovi spisa u nastavku se spominju samo u mjeri u kojoj je to potrebno za obrazloženje odluke Suda.

Prvo pitanje

6 Člankom 17. Konvencije iz Bruxellesa propisuje se da ako su se stranke, od kojih jedna ili više njih imaju domicil u državi ugovornici, dogovorile da će sud države ugovornice imati nadležnost u rješavanju svih sporova koji su proizašli ili bi mogli proizaći u vezi s određenim pravnim odnosom, taj sud ima isključivu nadležnost.

7 Valja ispitati je li klauzula kojom se dodjeljuje nadležnost, a koja je sadržana u statutu dioničkog društva, sporazum u smislu članka 17. između društva i njegovih dioničara.

8 Društvo Powell Duffryn tvrdi da klauzula o nadležnosti sadržana u statutu dioničkog društva ne može biti sporazum, jer su statuti po svojoj naravi normativni i njihov sadržaj stoga nije otvoren za raspravu dioničarima; dioničari su čak u opasnosti da se klauzule unose u statut protiv njihove izričite volje, ako je ta mogućnost predviđena statutom ili mjerodavnim nacionalnim pravom.

- 9 Suprotno tomu, na temelju njemačkog prava, a posebno na temelju odredaba njemačkog Aktiengesetza (zakon o dioničkim društvima), W. Petereit i Komisija tvrde da statuti imaju ugovornu narav te da klauzula o nadležnosti sadržana u statutu stoga jest sporazum u smislu članka 17. Konvencije iz Bruxellesa.
- 10 U vezi s tim, iz usporednog ispitivanja različitih pravnih sustava država ugovornica proizlazi da se priroda odnosa između dioničkog društva i njegovih dioničara ne karakterizira uvijek na isti način. U nekim pravnim sustavima taj se odnos smatra ugovornim, a u drugim institucionalnim, normativnim ili *sui generis*.
- 11 Stoga se postavlja pitanje treba li pojam „sporazum o nadležnosti” iz članka 17. Konvencije iz Bruxellesa tumačiti neovisno ili treba smatrati da se njime upućuje na nacionalno pravo jedne ili druge države o kojoj je riječ u predmetu.
- 12 Valja naglasiti, kao što je Sud presudio u presudi od 6. listopada 1976., Tessili (C-12/76, Zb., str. 1473.), da te dvije mogućnosti ne isključuju jedna drugu, a odluka o tome koja će se od njih odabrati može se donijeti samo u pogledu svake pojedinačne odredbe Konvencije, i to tako da se osigura da Konvencija bude u potpunosti učinkovita u odnosu na ciljeve iz članka 220. Ugovora o EEZ-u.
- 13 Pojam „sporazum o nadležnosti” presudan je da bi se odstupanjem od općih pravila o nadležnosti isključiva nadležnost dodijelila sudu države ugovornice koji su odredile stranke. S obzirom na ciljeve i opću strukturu Konvencije iz Bruxellesa te kako bi se osigurala što veća jednakost i ujednačenost prava i obveza koje proizlaze iz Konvencije za države ugovornice i osobe na koje se ona odnosi, važno je ne tumačiti pojam „sporazum o nadležnosti” na način da on jednostavno upućuje na nacionalno pravo jedne ili druge države o kojoj je riječ.
- 14 U skladu s tim, kao što je Sud iz sličnih razloga već zaključio posebno u vezi s pojmom „stvari povezane s ugovorom” i drugim pojmovima iz članka 5. Konvencije, koji služe kao kriterij za određivanje posebne nadležnosti (vidi presudu od 22. ožujka 1983., Peters, C-34/82, Zb., str. 987., t. 9. i 10.), pojam „sporazum o nadležnosti” iz članka 17. valja promatrati kao neovisan pojam.
- 15 S tim u vezi valja podsjetiti da je Sud povodom zahtjeva za tumačenje pojma „stvari povezane s ugovorom” iz članka 5. Konvencije zaključio da obveze koje osoba ima u svojstvu člana nekog udruženja valja smatrati ugovornim obvezama zbog toga što se članstvom u udruženju stvara bliska povezanost između članova, ista onakva kakva se stvara između ugovornih stranaka (vidjeti gore navedenu presudu od 22. ožujka 1983., Peters, t. 13.).
- 16 Slično tomu, povezanost između dioničara društva usporediva je s povezanošću između ugovornih stranaka. Osnivanje društva izraz je postojanja zajedničkog interesa dioničara radi ostvarivanja zajedničkog cilja. Kako bi se postigao taj cilj, svakom se dioničaru, u odnosu na druge dioničare i tijela društva, dodjeljuju prava i obveze navedeni u statutu društva. Iz toga slijedi da za potrebe primjene Konvencije iz Bruxellesa statute društva valja smatrati ugovorima koji obuhvaćaju i međusobne odnose dioničara i odnose između dioničara i društva koje su oni osnovali.

- 17 Slijedom toga, klauzula o nadležnosti sadržana u statutu dioničkog društva jest sporazum u smislu članka 17. Konvencije iz Bruxellesa, koji je obvezujući za sve dioničare.
- 18 Nije važno je li se dioničar protiv kojeg se klauzula o nadležnosti ističe protivio donošenju te klauzule i je li dioničar postao nakon donošenja te klauzule.
- 19 Pristupanjem društvu i ostajanjem u njemu dioničar pristaje na sve odredbe statuta društva i na odluke koje donesu tijela društva u skladu s odredbama mjerodavnog nacionalnog prava i statuta, čak i ako se ne slaže s nekom od tih odredaba ili odluka.
- 20 Svako drugo tumačenje članka 17. Konvencije iz Bruxellesa dovelo bi do umnožavanja temelja nadležnosti za sporove koji proizlaze iz istog pravnog i činjeničnog odnosa između društva i njegovih dioničara te bi bilo protivno načelu pravne sigurnosti.
- 21 Slijedom toga, na prvo pitanje nacionalnog suda valja odgovoriti da klauzula sadržana u statutu dioničkog društva i donesena u skladu s odredbama mjerodavnog nacionalnog prava i samog tog statuta, kojom se sudu države ugovornice dodjeljuje nadležnost za rješavanje sporova između tog društva i njegovih dioničara, jest sporazum o nadležnosti u smislu članka 17. Konvencije iz Bruxellesa.

Prvi dio drugog pitanja

- 22 U prvom dijelu drugog pitanja nacionalni sud u biti želi da se utvrde okolnosti u kojima klauzula o nadležnosti sadržana u statutu društva zadovoljava formalne zahtjeve propisane člankom 17. Konvencije iz Bruxellesa.
- 23 U skladu s člankom 17. Konvencije iz Bruxellesa, sporazum o nadležnosti mora biti sporazum u pisanom obliku ili sporazum potvrđen u pisanom obliku ili, u međunarodnoj trgovini, mora biti u obliku koji je usklađen s uporabom u tom području i koji bi strankama trebao biti poznat.
- 24 Kao što je Sud presudio u presudi od 14. prosinca 1976., *Estasis Salotti (C-24/76, Zb., str. 1831., t. 7.)*, svrha formalnih zahtjeva propisanih člankom 17. jest osigurati postizanje stvarne suglasnosti između stranaka.
- 25 Ipak valja naglasiti da je situacija dioničara u pogledu statuta društva – koji je izraz postojanja zajedničkog interesa dioničara radi ostvarivanja zajedničkog cilja – različita od situacije iz gore navedene presude, u kojoj je riječ o stranci kupoprodajnog ugovora u odnosu na opće uvjete prodaje.
- 26 Prije svega, u svim pravnim sustavima svih država ugovornica statuti društava imaju pisani oblik. Osim toga, pravo društava svih država ugovornica priznaje da statuti društava imaju posebnu ulogu utoliko što čine temeljni instrument kojim se uređuju odnosi između dioničara i društva.
- 27 Nadalje, bez obzira na način stjecanja dionica, svaka osoba koja je postala dioničar društva zna, ili bi trebala znati, da je obvezuje statut društva i izmjene tog statuta koje donesu tijela društva u skladu s odredbama mjerodavnog nacionalnog prava i statuta.

- 28 Slijedom toga, ako statut društva sadržava klauzulu o nadležnosti, smatra se da je svaki dioničar upoznat s tom klauzulom i da je stvarno suglasan s dodjelom nadležnosti koja se njome propisuje ako je statut pohranjen na mjestu kojem dioničar ima pristup, kao što je sjedište društva, ili ako je upisan u javni registar.
- 29 S obzirom na gore navedeno, na prvi dio drugog pitanja nacionalnog suda valja odgovoriti da bez obzira na način stjecanja dionica treba smatrati kako su formalni zahtjevi propisani člankom 17. ispunjeni u pogledu svih dioničara ako je klauzula o nadležnosti sadržana u statutu društva, a taj je statut pohranjen na mjestu kojem dioničari imaju pristup ili je upisan u javni registar.

Drugi dio drugog pitanja

- 30 U skladu s člankom 17. Konvencije iz Bruxellesa nadležnost se dodjeljuje u svrhu rješavanja sporova koji su proizašli ili bi mogli proizaći „u vezi s određenim pravnim odnosom”.
- 31 Tim zahtjevom želi se ograničiti područje primjene sporazuma o nadležnosti samo na sporove koji proizlaze iz pravnog odnosa u vezi s kojim je sporazum sklopljen. Njegova je svrha izbjeći da se stranka iznenadi time što se određenom sudu dodjeljuje nadležnost u vezi sa svim sporovima koji mogu proizaći iz njezina odnosa s drugom ugovornom strankom i potječu iz drugih odnosa a ne onog u vezi s kojim je postignut sporazum o nadležnosti.
- 32 U tom pogledu klauzula o nadležnosti sadržana u statutu društva ispunjava taj zahtjev ako se odnosi na sporove koji su proizašli ili bi mogli proizaći u vezi s odnosom između društva i njegovih dioničara kao takvih.
- 33 Pitanje treba li u ovom predmetu smatrati da klauzula o nadležnosti ima takav učinak stvar je tumačenja, a to treba razriješiti nacionalni sud.
- 34 Slijedom toga, na drugi dio drugog pitanja nacionalnog suda valja odgovoriti da je zahtjev da spor mora proizlaziti u vezi s određenim pravnim odnosom u smislu članka 17. ispunjen ako se može protumačiti da se klauzula o nadležnosti sadržana u statutu društva odnosi na sporove između društva i njegovih dioničara kao takvih.

Treći dio drugog pitanja

- 35 U trećem dijelu drugog pitanja nacionalni sud u biti želi da se utvrdi primjenjuje li se klauzula o nadležnosti istaknuta pred tim sudom na sporove koji se rješavaju pred tim sudom.
- 36 U tom pogledu valja primijetiti da je na nacionalnom sudu da protumači klauzulu o nadležnosti istaknutu pred tim sudom.
- 37 Slijedom toga, na treći dio drugog pitanja nacionalnog suda valja odgovoriti da je na nacionalnom sudu da protumači klauzulu o nadležnosti istaknutu pred tim sudom, kako bi utvrdio koji sporovi ulaze u područje njezine primjene.

Troškovi

38 Troškovi podnošenja očitovanja Sudu koje su imale njemačka vlada i Komisija Europskih zajednica ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

odlučujući o pitanjima koja mu je Oberlandesgericht Koblenz (Visoki zemaljski sud u Koblenzu) postavio rješenjem od 1. lipnja 1989., odlučuje:

- 1. Klauzula sadržana u statutu dioničkog društva i donesena u skladu s odredbama mjerodavnog nacionalnog prava i samog tog statuta, kojom se sudu države ugovornice dodjeljuje nadležnost za rješavanje sporova između tog društva i njegovih dioničara, jest sporazum o nadležnosti u smislu članka 17. Konvencije iz Bruxellesa.**
- 2. Bez obzira na način stjecanja dionica valja smatrati da su formalni zahtjevi propisani člankom 17. ispunjeni u pogledu svih dioničara ako je klauzula o nadležnosti sadržana u statutu društva, a taj je statut pohranjen na mjestu kojem dioničari imaju pristup ili upisan u javni registar.**
- 3. Zahtjev da spor mora proizlaziti u vezi s određenim pravnim odnosom u smislu članka 17. ispunjen je ako se može protumačiti da se klauzula o nadležnosti sadržana u statutu društva odnosi na sporove između društva i njegovih dioničara kao takvih.**
- 4. Na nacionalnom je sudu da protumači klauzulu o nadležnosti istaknutu pred tim sudom kako bi utvrdio koji sporovi ulaze u područje njezine primjene.**

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourg 10. ožujka 1992.

[Potpisi]

* Jezik postupka: njemački